

**CONCURSUL NAȚIONAL MULTIDISCIPLINAR „BOLYAI FARKAS”
AL LICEELOR CU CLASE DE PREDARE ÎN LIMBA MAGHIARĂ,
EDIȚIA A XVI-A
TÂRGU-MUREŞ, 5 – 7 MAI 2023**

**ORSZÁGOS BOLYAI FARKAS MULTIDISZCIPLINÁRIS TANTÁRGYVERSENY
„HISTORIA NOSTRA” TÖRTÉNELEM TANTÁRGYVERSENY
A tantárgyverseny témája: AZ ÁRPÁD-HÁZI KIRÁLYOK KORA
II. Forduló – Országos szakasz
Marosvásárhely, 2023. május 6.**

FIGYELEM! Minden tétel kötelező. Hivatalból 10 pont jár. Munkaidő 3 óra.

FELADATLAP

1. Egészítsd ki az államalapításhoz kapcsolódó szöveg hiányzó részeit (fogalmak, nevek, évszám, terület)! (Elemenként 1 pont, összesen 6 pont)

„Géza szakított a trónöröklés szeniorátusi rendjével és Vajkot jelölte ki örökösévé, ami a primogenitúra, vagyis az öröklés Nyugat-Európában már elterjedő elvének az elfogadását jelentette. Vajk megkeresztelése óta az nevet viselte, és ezen a néven lett fejedelem-ben. Uralkodása nyitányaként legyőzte Árpád-házi rokonát,, a somogyi részek urát, aki a elv alapján magának követelte a fejedelmi trónt. Holttestét felnagyeltette és a darabjait hatalma szilárdságának jeléül Veszprém, Győr és Fehérvár kapujára függesztette ki. A negyediket, mintegy tájékoztatásul, a gyulának küldte el”

2. Olvasd el a magyar államalapítással kapcsolatos forrást, majd ez alapján és ismereteid segítségével oldd meg a hozzá tartozó feladatokat! (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont)

„Akkoriban volt Marosvárt egy Ajtony nevű nagyon hatalmas fejedelem, aki Bodony városában a görögök szertartása szerint keresztelkedett meg. Ez felette fitogtatta erejét és hatalmát, [...] István királynak pedig nem adta meg a tiszteletet semmiben. [...] Csanád [István híve] [...] tábornok ütött egy hegyenél, [...] Ajtony meg a Nagyösznek mondott mezőn vert tábornok [...]. Késedelem nélkül harcba szálltak [...]. Ajtonyt Csanád serege a csata helyszínén megölte. Csanádot [...] a király felmagasztalta. Megtette a királyi ház és Ajtony házában intőzőjévé. Ezt mondta a király [Csanádnak]: »[...] Azért, mert kipusztítottad belőle az ellenséget, te légy ennek a tartománynak az ispánja.«” (Szt. Gellért legendájából)

a) Mely uralkodói törekvések olvashatóak ki az idézett forrásrészletből? Karikázd be a két helyes válasz sorszámát! (2 pont)

1. a pogányság felszámolása
2. az anyagi alapok megteremtése az egyház működéséhez
3. az uralkodói hatalom kiterjesztése a Kárpát-medence teljes területére
4. a területi alapú közigazgatás megteremtése

b) Melyik hatalommal állt szövetségben Ajtony? Karikázd be az egyetlen helyes válasz sorszámát! (1 pont)

1. Bizánci Birodalom
2. Egyházi (Pápai) állam
3. Német-római Császárság

c) Nevezd meg történelmi szakkifejezéssel azt a közigazgatási egységet, amelyet a forrásrészlet utolsó bekezdése „tartomány”-ként említ! (1 pont)

.....

3. A források és ismereteid segítségével oldd meg az I. (Szent) László és Könyves Kálmán magyar királyok uralkodásával kapcsolatos feladatokat! (Elemenként 1 pont, összesen 7 pont)

a) Karikázd be a következő forrásrészletek közül annak a kettőnek a betűjelét, amelyik I. (Szent) László uralkodására vonatkozik! (2 pont)

A) „Mikor [...] Zolomér [horvát] király gyermekek nélkül halt el, a felesége, [a magyar] király nővére, sokat szenvedett férjének ellenségeitől, és Jézus Krisztus nevében segítséget kért fivérétől [...]. A rajta esett jogtalanságokat a király keményen megtorolta, Horvátországot [...] teljességgel visszaszerezte neki, majd az említett királynétől a saját uralma alá vetette.” (*Képes Krónika, 14. század*)

B) „Már püspök volt, és ebből a tisztségből emelték a királyi trónra. [...] A dalmát királyságot [városokat] meghódította [...]” (*Kézai Simon, 13. század*)

C) „Híres és sikeres háborút viselt Gyula nevű anyai nagybátyja ellen, aki akkor az egész Erdőntúli országot [Erdélyt] kormányozta. [...] Az ő nagyon nagy és gazdag országát egészében Magyarország királyságához csatolta.” (*Képes Krónika, 14. század*)

D) „[Ebben az évben Salamon király] börtönbe záratik, és István király úr és fia, Imre, és Gellért püspök felemeltetnek [szentté avattnak], és Salamon király elmenekül.”
(*Pozsonyi Évkönyvek, 12. század*)

b) Az előbbi négy forrásrészlet közül írd a pontozott vonalra annak a betűjelét, amelyik Könyves Kálmán uralkodására vonatkozik! (1 pont)

.....

c) A következő forrásrészletek I. (Szent) László törvényeiből valók. Rendeld a részleteket a bennük szereplő intézkedés céljához! Írd a részletek betűjelét a táblázat megfelelő sorába!

Egy sorba egy betűjelet írf! Két részlet kimarad. (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont)

- A)** „Aki [...] kutak mellett áldoz, avagy fának és forrásnak és kőnek ajándékot ajánl, akárki legyen, egy ökörrel bűnhődjék érte.”
- B)** „Valahányszor [...] [bűnöst] fog valaki és megkötözi azt, három napon által tartóztassa csak magánál, negyed napra pedig állassa a bíró eleibe. [...] És [ha] valaki a bíró ítéletét makacsul mellőzi, hat pénzt fizessen.”
- C)** „Ha valamely szabad ember tíz dénár árát lop, akasszák fel.”
- D)** „Az olyan papoknak pedig, akik első és törvényes házasságban élnek, minthogy a szeretet kötötte és a Szentlélek bírta egybe őket, ideiglen való engedelmet adtunk, míg az apostoli szent atya adna tanácsot róluk nekünk.”
- E)** „És a püspökök [...] gyakorta látogassák meg a kolostorokat és vizsgálják meg, micsoda mérsékletes életet és társalkodást folytatnak a szerzetesek.”
- F)** „Mind az egész tizedadót be kell pedig szedni karácsonyig.”

Rendelkezés célja	Forrásrészlet betűjele
a magántulajdon védelme	
az önbíráskodás megakadályozása	
a pogányság tiltása	
az egyház jövedelmének biztosítása	

4. Melyik népek érkeztek *hospesként* (vendégként) a Magyar Királyságba? Karikázd be az egyetlen helyes válasz betűjelét! (1 pont)

- a) vallonok és szászok
- b) szlávok és románok
- c) kabarok és kunok
- d) székelyek és csángók

5. Válaszd szét, melyik királyunkhoz köthetőek az alábbi kijelentések! Írd a jellemzés betűjelét a táblázat megfelelő uralkodójához! Egyet mindkét helyre be kell írnod!

(Elemenként 1 pont, összesen 9 pont)

Szent László	Könyves Kálmán

- A. Meghódította Horvátországot.
- B. Elfoglalta Dalmáciát.
- C. Rendelkezései megerősítették az egyházat.
- D. Enyhítette a lopás büntetését.
- E. Műveltsége kivételesnek számított saját korában.
- F. Szigorú törvényeket hozott a tolvajlás és kóborlás megszüntetéséért.
- G. Kezdeményezte I. István, Imre herceg és Gellért püspök szentté avatását.
- H. Eredetileg papnak szánták.

6. Döntsd el az Aranybulla szövege alapján az állításokról, hogy igazak vagy hamisak! Írj X jelet a táblázat megfelelő helyére! (Elemenként 1 pont, összesen 5 pont)

„3. Semmiféle adót, sem „szabad dénárokat” nem fogunk szedetni a serviensek birtokai után. Az egyházak népeitől sem fogunk semmiféle adót szedetni.

4. Ha valamely serviens fiú nélkül hal meg, birtoka negyed részét leánya örökölje, a többiről úgy intézkedjék, ahogy akar. És ha váratlan halál folytán intézkedni nem tud, rokonai örököljék. És ha egyáltalán semmi nemzetsége sincs, a király fogja azokat birtokba venni.

7. Ha pedig a király az országon kívül akar hadat vezetni, a serviensek ne tartozzanak vele menni, csak az ő pénzén. Ha azonban az ellenség részéről jön sereg az országra, mindnyájan menni tartoznak.

16. Egész megyéket vagy bármiféle méltóságot örök tulajdonul vagy birtokképpen nem adományozunk.

19. A várjobbágyokat a Szent Királytól rendelt szabadságban kell megtartani.

20. A tizedet senki ne tartozzék pénzben megváltani, hanem ahogy a föld hozza, úgy kell fizetni.

23. Új pénzünk egy évig maradjon használatban, húsvétól húsvéig. És a dénárok olyanok legyenek, amilyenek Béla király idejében voltak.” (Aranybulla)

Állítás	Igaz	Hamis
a) Az Aranybullát egy konzervatív bárókból, serviensekből és várjobbágyokból álló mozgalom nyomására 1222-ben IV. Béla király adta ki.		
b) Az Aranybulla kiadását nagyszabású birtokadományozási program előzte meg.		
c) Az Aranybulla a serviensek adómentességéről és honvédelmi kötelezettségeiről is rendelkezik.		
d) A tizedfizetők számára könnyebbséget jelentett, ha pénzben róhatták le kötelezettségüket.		
e) Az Aranybulla a pénzűjtás jelenségével is foglalkozik.		

7. Ismerd fel a magyarázatokhoz kapcsolódó történelmi fogalmakat!

(Elemenként 1 pont, összesen 6 pont)

- a) _____ : II. András 1222-ben kiadott uralkodói oklevele.
- b) _____ : Az úr és a szolgálatába állt kisebb birtokosok között kialakult személyi függőségi viszony; a hűbériség magyarországi változata.
- c) _____ : Kézzel, többnyire pergamenre írott könyv.
- d) _____ : Királyi vár vagy vármegye élére kinevezett főtisztviselő.
- e) _____ : A legmagasabb rangú zászlósúr, a 12. századtól a király helyettese.
- f) _____ : Az egyház számára beszedett adó, más néven dézsma.

8. Kösd össze a bal oszlopban lévő képeket a jobb oszlopban megadott nevekkal!

(Elemenként 1 pont, összesen 4 pont)

I. (Szent) István

Julianus barát

I. (Szent) László

III. Béla

9. 1235–36-ban Julianus a király utasítására a magyarok elszakadt törzseinek felkutatására indult keletre. Döntsd el a forrás és ismereteid alapján, igazak vagy hamisak az állítások! Tegyél X jelet a választott állításodhoz! (Elemenként 1 pont, összesen 8 pont)

„Ezután Julianus barát, aki egyedül maradt, nem tudva, hogy miként juthat tovább, szolgája lett egy mohamedán papnak és feleségének, akik Nagy-Bolgárországba készültek utazni, s meg is érkeztek ide. Ennek az országnak egyik nagy városában, mely állítólag ötvenezer harcost tud kiállítani, a barát egy magyar nőt talált, aki a keresett földről erre a vidékre ment férjhez. Ez magyarázta a barátnak az utat, hogy merre menjen, s azt állította, hogy kétnapi járóföldre biztosan megtalálja azokat a magyarokat, akiket keresett. Így is történt. Megtalálta pedig őket a nagy Etil [Volga] folyó mellett. Kik látván őt s megértvén, hogy keresztény magyar, nagyon örvendeztek megérkezése felett. Körülvezették őt házaikban és falvaikban, és keresztény magyar véreik királyáról és országáról behatóan tudakozódtak. Bármit mondott nekik a hitről vagy egyebekről, a legfigyelmesebben hallgatták, mivel teljesen magyar a nyelvük; megértették őt, és ő is azokat. Pogányok, akiknek semmi tudomásuk nincs Istenről, de bálványt sem imádnak, hanem úgy élnek, mint az állatok. Földet nem művelnek, lóhúst, farkashúst és efféléket esznek, kancatejet és vért isznak. Lovakban és fegyverekben bővelkednek, és igen bátrak a harcban. A régiek hagyományaiból tudják, hogy ezek a magyarok tőlük származnak, de hogy hol vannak, nem volt tudomásuk róla.”

Megállapítás	Igaz	Hamis
a) Julianus szerzetes volt.		
b) Julianus Béla herceg, a későbbi IV. Béla megbízásából kelt útra.		
c) Utazása a tatárjárás előtt történt.		
d) A végső útbaigazítást egy mohamedán paptól kapta.		
e) Feladatát, a keleti magyarok megtalálását teljesítette.		
f) Julianus és a keleti magyarok könnyen megértették egymást.		
g) Az ottani magyarok egyistenhívők voltak.		
h) A megtalált magyar népcsoportot IV. Béla Magyarországra telepítette.		

10. A forrás és ismereteid segítségével oldd meg a tatárjáráshoz kapcsolódó feladatokat! (Elemenként 1 pont, összesen 4 pont)

„Az Úr 1241-ik esztendejében [...a)...] uralkodása alatt a mongolok, vagyis a tatárok ötszázezer fegyveressel betörték Magyarországba. [...a)...] király a [b)] Sajó folyónál hadakozott ellenük, de legyőzték. Ebben a csatában szinte Magyarország egész vitézi népe odaveszett. Maga [...a)...] király a [c)] tengerig menekült, s a tatárok kegyetlenül egész odáig üldözték. A tatárok három esztendeig maradtak Magyarországon, és miután a magyarok abban az időben nem vethettek, ezért amazok kivonulása után sokkal többen haltak éhen, mint ahogyan fogságba estek, vagy kard élétől haltak. Ezután [...a)...] király visszatért a [c)] tengerparti részekről.” (Képes krónika, 14. század)

a) Azonosítsd a forrásban említett királyt, akinek a nevét kihagytuk és a) betűvel jelöltük!

.....

b) Nevezd meg azt a települést, amelynek térségében a szövegben aláhúzott és b) betűvel jelölt döntő csata zajlott!

.....

c) Melyik területre utal a szövegben aláhúzott és c) betűvel jelölt részlet? Karikázd be az egyetlen helyes megoldás sorszámát!

1. Bosznia
2. Dalmácia
3. Velence

d) A szövegben van egy időbeli pontatlanság. Fogalmazd meg röviden, mi ez!

.....
.....

11. Állítsd időrendi sorrendbe, a megfelelő betűjel beírásával, a magyar királyokat trónra kerülésük szerint! (Elemenként 1 pont, összesen 6 pont)

- a) Könyves Kámán
- b) III. András
- c) I. (Szent) László
- d) IV. Béla
- e) I. (Szent) István
- f) II. András

1., 2., 3., 4., 5., 6.

12. Oldd meg a keresztrejtvényt! Írd a helyes válaszokat és a megfejtést a pontozott vonalakra!
A kettős betűk tagjai külön négyzetbe kerülnek (pl. az SZ betű két külön négyzetbe kerül: S+Z).
(Elemenként 1 pont, összesen 9 pont)

1.																			
2.																			
3.																			
4.																			
5.																			
6.																			
7.																			
8.																			

1. I. István király szentté avatási helyszíne, koronázó város:
2. Magyar szent, II. András és Gertrúd gyermeke:
3. I. (Szent) István egyetlen fia, akit szintén szentté avattak:
4. A magyar katolikus egyház központja, érseki székhely:
5. Szentként tisztelt királyunk, aki a legenda szerint a halála után is megvédte az országot:
.....
6. Csanádi püspök, akit Vata pogányai meggyilkoltak. László király kezdeményezésére avatták
szentté 1083-ban:
7. Ezen a helyen élt Szent Margit a haláláig (két szó, szóköz nélkül írd be!):
.....
8. Állam- és egyházalapító szent királyunk:

A megfejtés:

13. Oldd meg az alábbi Árpád-kori írásbeliséggel kapcsolatos feladatokat!
(Elemenként 1 pont, összesen 6 pont)

a) Válogasd ki az alább megadott fogalmakból és nevekből a megfelelőt és egészítsd ki a szöveget! Vannak oda nem illőek is! (4 pont)

..... Tihanyban alapított monostort, melynek 1055. évi alapítólevele egyébként az első eredetiben fennmaradt magyar oklevél, melynek szövegében nyelvű mondattörredék (*Feheruvaru rea meneh hodu utu rea*) is olvasható.

német, bencés, I. András, magyar, III. András, ferences, latin

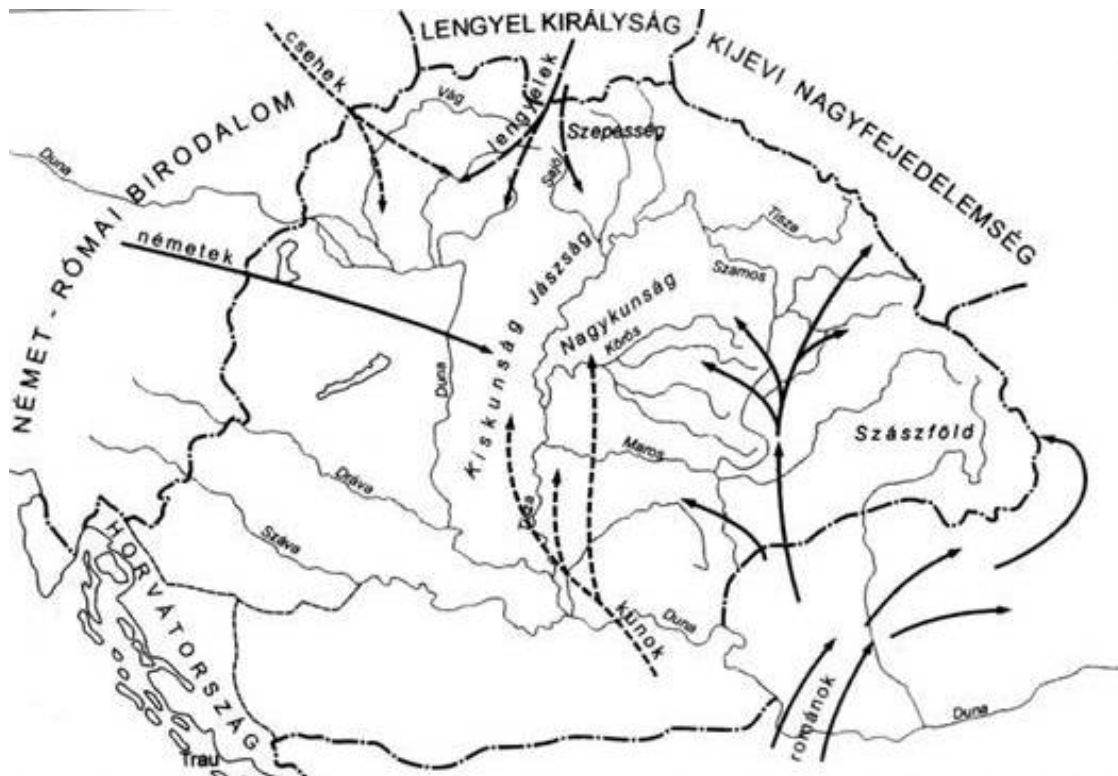
b) Mi a címe a 13. század végén keletkezett, első magyar nyelvű versnek, melynek legismertebb részlete így szól? Írd a választ a pontozott vonalra! (1 pont)

Világ világa
virágnak virága!
keserűen kinzatul
Vos szegekkel veretül.

c) A Pray-kódexben maradt fent a *Halotti beszéd*, amely a 12. század közepének magyar nyelvállapotát tükrözi. Műfaji szempontból minek tekinthető? Karikázd be az egyetlen helyes válasz sorszámát! (1 pont)

1. himnusz
2. temetési beszéd
3. geszta
4. legenda

14. Írj rövid értekezést (1-1,5 oldal terjedelemben) a térkép és a forrásrészlet és segítségével IV. Béla királynak az ország tatárjárás utáni helyreállításáról! (15 pont)

Bevándorlás / betelepülés Magyarországra a tatárjárás után

„Miután országunkat a tatárok kegyetlensége elnéptelenítette (...) összehívtuk országunk báróinak tanácsát és elrendeltük, hogy a koronánk alá tartozó egész területen, arra alkalmas helyeken, erődítmények létesüljenek, várak épüljenek, ahol a nép meghúzhatja magát, ha veszedelem fenyeget.”

(IV. Béla 1260-ban kiadott oklevele)

[illegible]

